

Uskrsnuće Europske kazališne nagrade

Torino, 8 – 12. ožujka 2006.

PREMIJERE
MEĐUNARODNA
SCENA
ONI KOJI
DOLAZE...
AKTUALNOSTI
DRUGA
STRANA
VOX
HISTRIONIS
IZ POVIJESTI
TEORIJA
NOVE KNJIGE
DRAME

Krovne europske političke institucije poput Europske komisije i Europskog savjeta osnovale su 1987. godine Europsku kazališnu nagradu (Premio Europa), kao pilot projekt usredotočen na promicanje kazališne umjetnosti u Europi i razvijanje zajedničke europske svijesti. Nositeljima projekta postali su Europska kazališna unija i Europska kazališna konvencija, uz podršku Međunarodnog udruženja kazališnih kritičara, Mediteranskog kazališnog instituta i organizacije ITI-UNESCO. Europska kazališna nagrada, "teška" 60.000 eura, definicijom je namijenjena "pojedincima i kazališnim institucijama čiji je rad doprinio razumijevanju i zbližavanju različitih naroda", a od 1989. pridružila joj se i 20.000 eura vrijedna nagrada za Nove kazališne realnosti (Premio Europa Nuove Realtà Teatrali), s namjerom "poticanja novih trendova i inicijativa u europskom kazalištu". Talijanski nazivi nagrada spontano su se uvriježili kao službeni iz jednostavnog razloga: od samog početka Nagrada je, naime, dodjeljivana u Italiji, točnije u sicilijanskom turističkom gradiću Taormini, u sklopu manifestacije koja je uključivala i razgovore s nagrađenima, izvedbe njihovih predstava i razna druga prigodna događanja. No ambiciozno zamišljeni projekt često je zapadao u financijske poteškoće, pa je u prvih dvanaest godina postojanja Nagrada dodijeljena devet puta, a za dobitnike iz 2001. sve se donedavno činilo da bi mogli ostati bez službenog uručjenja tog priznanja. Spas su, međutim, donijele zimske Olimpijske igre u Torinu, u čije su se izdašne fondove spretno uključile tamošnje kulturne institucije, otvorivši prostor i za uskrsnuće Europske kazališne nagrade. Dvjestotinjak kazališnih djelatnika najšireg dijapazona djelovanja, od kritičara i teatrologa do

redatelja i producenata, pristiglih iz četrdesetak zemalja, okupilo se, tako, od 8. do 12. ožujka 2006. u novom odredištu Premio Europe, u šarmantnom i francuski umivenom središtu Piemontea, kako bi prisustvovali dodjeli nagrada o kojima je odlučio dvanaesteročlani žiri, sastavljen od predstavnika utemeljitelja i organizatora Nagrade te nekoliko uglednih europskih kritičara poput Michaela Billingtona iz The Guardiana ili legendarnog kritičara La Repubblince, Franca Quadrija.

Ono čime je domaćin ovogodišnje manifestacije, torinski Teatro Stabile, najviše fascinirao goste, svakako je novi koncept njegova djelovanja, usko povezan s politikom gradskih vlasti, usmjerenom prema pretvaranju Torina iz "grada industrijske u grad kulturne proizvodnje". Potkraj 2003. Teatro Stabile je postao svojevrsnim kazališnim holdingom (Fondazione del Teatro Stabile di Torino), koji pod svojim patronatom ima desetak scenских prostora, razasutih širom grada, od elitnih lokacija u najstrožem središtu Torina do industrijskih predgrađa. Uz matični Teatro Carignano, koji će uskoro proslaviti tristotu godišnjicu postojanja, u mrežu Teatra Stabile ušli su još pitoreskni Teatro Gobetti (komorna pozornica u zgradi podignutoj 1842. za Accademia Filodrammatica), futuristički Lumiq studiji u sklopu FERT-ovog "filmskog grada", polivalentni prostori Limone Fonderie Teatrali u kompleksu nekadašnje ljevaonice u obližnjem gradiću Moncalieriju, Teatro Astra i Teatro Vittoria u dvoranama nekadašnjih kina te Cavalerizza Reale, bivša kraljevska jahačka škola i konjušnica u kojoj se za vrijeme trajanja Premio Europe umjesto kazališta događao "švedski stol" za sudionike manifestacije. Većina tih prostora u proteklih je nekoliko godina temeljito obnov-

Dosadašnji dobitnici Europske kazališne nagrade

- 1987. Ariane Mnouchkine i njezin Théâtre du Soleil
- 1989. Peter Brook
- 1990. Giorgio Strehler
- 1994. Heiner Müller
- 1997. Robert Wilson
- 1998. Luca Ronconi
- 1999. Pina Bausch
- 2000. Lev Dodin
- 2001. Michel Piccoli

Dosadašnji dobitnici Europske nagrade za nove kazališne realnosti

- 1990. Anatolij Vasiljev
- 1994. Giorgio Barberio Corsetti,
Comediants i Eimuntas Nekrosius
- 1997. Carte Blanche - Compagnia della Fortezza
i Théâtre de Complicité
- 1998. Christoph Marthaler
- 1999. Royal Court Theatre
- 2000. Theatergroep Hollandia, Thomas Ostermeier
i Societas Raffaello Sanzio
- 2001. Heiner Goebbels i Alain Platel

ljena te opremljena najsuvremenijom tehnologijom, a Teatro Stabile je, prema riječima svoga direktora, redatelja Waltera Le Molija, odmah započeo s primjenom novog modela djelovanja, zamjetnog i u kvantitativnim pokazateljima. Do sezone 2001/2002. središnje je torinsko kazalište imalo u prosjeku pet premijernih produkcija, a 2005/2006. taj se broj već popeo na dvadeset novih projekata, u kojima je sudjelovalo petnaest redatelja različitih generacija te oko tri stotine glumaca. No za razliku od organizacijskog ustroja Teatra Stabile, sudionike Premio Europe puno je manje fascinirala organizacija same manifestacije. Sve probleme i neizvjesnosti s kojima su se u tih pet torinskih dana susretali najbolje je sažeo britanski kritičar Ian Herbert, kada je završne večeri, pred samu dodjelu nagrada, rekao kako

tek sada dobro shvaća zašto je "Večeras improviziramo" najpopularniji talijanski komad.

Europsku kazališnu nagradu za 2001. dobio je "friški" nobelovac, britanski dramatičar, glumac, pjesnik i povremeno redatelj, Harold Pinter. Europski kazalištarci pretekli su s odlukom o nagradi svoje kolege iz Švedske kraljevske akademije, ali zbog već spomenutih razloga Premio Europa je Pinteru uručena poslije Nobelove nagrade. No za razliku od dodjele u Stockholmu, koja je zbog teške bolesti protekla bez njegovog izravnog prisustva, Pinter se pojavio u Torinu, gradu uz kojeg ga vežu bar dvije biografske crtice: u Teatru Stabile režirao je 1997. svoju dramu *Pepeo pepelu*, nakon čega mu je čak ponuđeno da postane umjetnički direktor tog kazališta, a torinsko mu je sveučilište 2002. dodijelilo po-

PREMIJERE
MEĐUNARODNA
SCENA
ONI KOJI
DOLAZE...
AKTUALNOSTI
DRUGA
STRANA
VOX
HISTRIONIS
IZ POVIJESTI
TEORIJA
NOVE KNJIGE
DRAME

Majstor i Margarita, redatelj O. Korsunovas

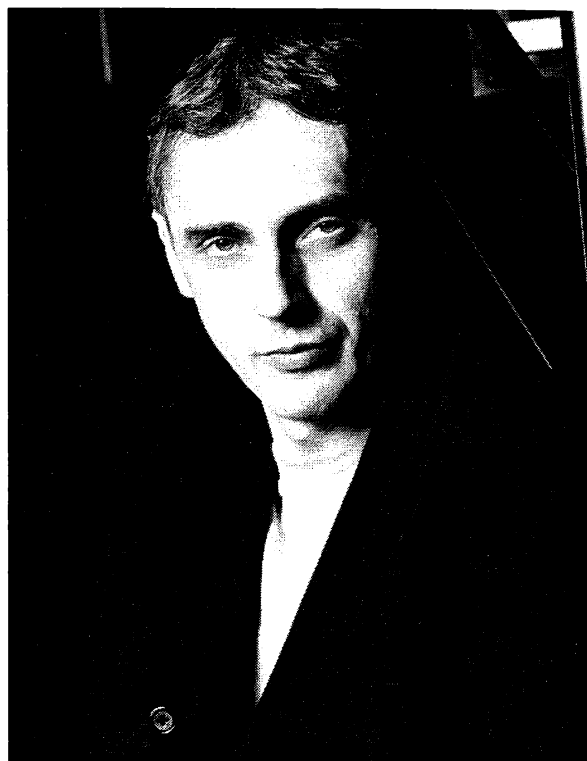
časni doktorat, što je bila prigoda za još jedan Pinterov žestoki politički govor, ispraćen desetominutnim ovacijama. Iako kratak, Pinterov govor na dodjeli Europske kazališne nagrade također je ostavio snažan dojam na publiku koja je te završne večeri okupljanja, u nedjelju, 12. ožujka, posve ispunila raskošni Teatro Carignano. "Vrlo sam dirnut primitkom ove nagrade", rekao je Pinter, "i njena mi dodjela doista predstavlja veliku čast. Također sam vrlo sretan da se sve ovo zbiva u Torinu.

Imao sam sjajne i dugotrajne veze s talijanskim kazalištem, pa i s Torinom, i zbilja sam ponosan što sam večeras ovdje. Imao sam, zapravo, i duge veze sa samom Europom, a ovo je europska nagrada i rado bih vidio dan kada će se Europa zaista ujediniti i usprotiviti se američkoj moći... Želio bih da Europa, ako takva stvar uopće postoji, slijedi primjer Latinske Amerike koja se u ovom trenutku i vojno i ekonomski odupire američkoj sili.... Zbog brojnih razloga mislim, međutim, da je

Oskaras Korsunovas

u ovom trenutku vrlo malo vjerojatno da će Europa postati koherentnom silom. Obveza nam je, ipak, da taj cilj shvatimo i da se za njega borimo, što ću, nadam se, osobno činiti do kraja života." Slabašni Pinter (na pozornicu je došao teškim hodom, uz pomoć štapa i svoje talijanske prevoditeljice Alessandre Serre) publiku je doslovce podigao na noge. Dugotrajni, frenetični pljesak i povici odobravanja popratili su njegovo pojavljivanje i govor, slično kao i dva dana prije kada je na istoj pozornici dao javni (u ovom broju *Kazališta* tiskani) intervju Michaelu Billingtonu, kritičaru koji je 1996. objavio krucijalnu monografsku studiju o njegovom životu i stvaralaštvu – *The Life and Work of Harold Pinter*. Pinteru je u Torinu bio posvećen i dvodnevni simpozij ("Pinter: Passion, Poetry and Politics") na kojem je dvadesetak sudionika govorilo o recepciji i raznim aspektima njegova stvaralaštva, a Pintera pjesnika, dramatičara i prozais-tu kroz fragmente je njegovih djela predstavio i dublinski Gate Theatre, u kolažnom programu što ga je uz sudjelovanje četvero odličnih glumaca (među kojima je bio

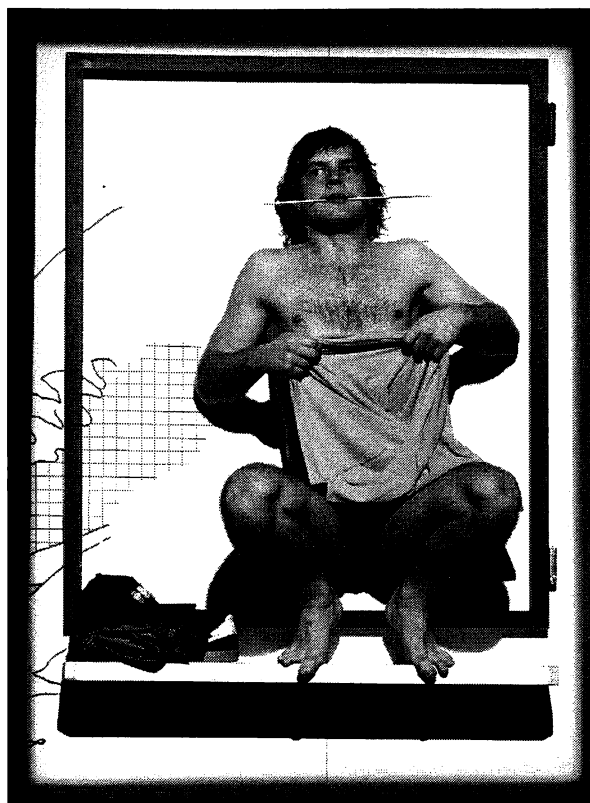
Josef Nadj

i Jeremy Irons) izveo neposredno nakon dodjele nagrada. Drugi scenski hommage Premio Europe Haroldu Pinteru ostavio je puno lošiji dojam. Glasoviti francuski glumac, redatelj i pisac, 75-ogodišnji Roger Planchon, pod jedinstvenim je nazivom – *Novi svjetski poredak*, postavio šest Pinterovih dramaleta, napisanih između 1984. i 2002., te problemski usmjerenih prema raznim oblicima političke nekorektnosti, licemjerja i nasilja. No sitno-realistička, artistsčkog odmaka lišena Planchonova režija, nije uspjela otići dalje od izravnosti i ilustrativnosti, pa je veći dio publike razočarano napustio dvoranu majušnog Teatra Gobetti. Nešto bolji dojam ostavile su dvije predstave kojima je predstavljen Litavac Oskaras Korsunovas, jedan od dvaju dobitnika 8. europske nagrade za nove kazališne stvarnosti. Dosadašnju karijeru Oskara Korsunovasa (rođen je 1969. u Vilnius, a od 1998. vodi vlastito kazalište) podjednako su obilježile režije djela suvremenih dramatičara poput Mayenburga, Koltesa ili Ravenhilla i radikalne reinterpretacije klasika poput Eshila ili Shakespearea, pa je u tom dvojnog

PREMIJERE
MEĐUNARODNA
SCENA
ONI KOJI
DOLAZE...
AKTUALNOSTI
DRUGA
STRANA
VOX
HISTRIONIS
IZ POVIJESTI
TEORIJA
NOVE KNJIGE
DRAME

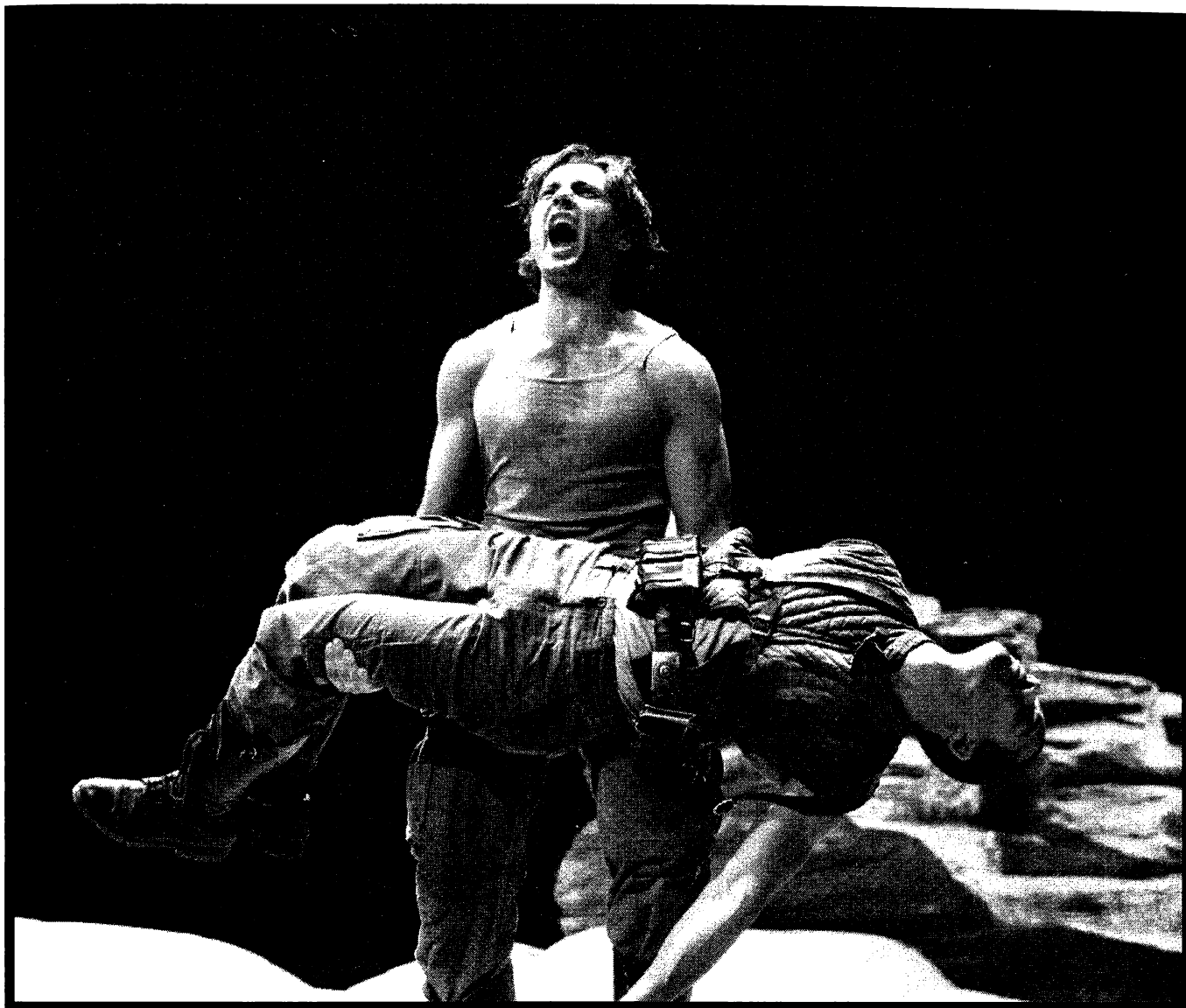
svjetlu predstavljen i u Torinu. Predstava *Majstor i Margarita*, nastala još 2000. godine, prema istoimenom romanu Mihaila Bulgakova, prepoznatljiv je Korsunovasov rad, satkan od halucinantnih slika, duhovitih scenskih rješenja i promišljenih referiranja na tradiciju istočnoeuropskog kazališta, no s puno neumjerenosti i neizbalansiranošću, što tu trosatnu predstavu često dovodi do ruba ekshibicionizma. Po tananoj crti koja razdvaja persiflažu od istančanih dramskih situacija, Korsunovas se kretao i u postavi hit komada *Igrajući žrtvu*, braće Olega i Vladimira Presnyakova, koja u nasilnu rusku svakodnevicu pronicljivo i duhovito upisuje parafrazu hamletovske tragedije. Primarni referencijalni prostor Korsunovas je ovdje bilo tradicionalno japansko kazalište, ali i jaka slika, stilizacija i efekt ponovno su se žestoko borili s problemskom okosnicom djela. Korsunovas (a i to je jedno od torinskih razočarenja), zbog bolesti nije došao na dodjelu nagrade i predviđeni razgovor s kritičarima i gledateljima, dok je drugi dobitnik Nagrade za nove kazališne realnosti – francuski koreograf i plesač madarsko-vojevodanskog podrijetla, Josef Nadj (rođen je 1957. u Kanjiži, a od 1995. vodi Nacionalni koreografski centar u Orleansu), uredno odradio sve svoje “obveze”. Nadj, doduše, nije stigao s predstavom, ali se prikazani fragment jednog njegovog starijeg uratka – duet iz *Pe-kinške patke*, predstave nastale još 1987. – mnogima učinio kao kvalitativni vrhunac torinske manifestacije, a sliku o tom “praktičnom promicatelju dijaloga između različitih grana umjetnosti” upotpunila je i projekcija dokumentarnog filma “Journal d'un inconnu”, nadahnutog Nadjovim dnevnicima i poezijom vojevodanskog pjesnika Otta Tolnaia.

Prethodna izdanja Premio Europe imala su i program nazvan Ritorni, u sklopu kojeg su se prikazivale nove predstave starih laureata. Ni u novom okružju “povratnici”, za razliku od najavljenih predstava, nisu izostali. Tu je “rubriku”, naime, u potpunosti trebao ispuniti jedan od najuglednijih živućih talijanskih redatelja, Luca Ronconi, čovjek koji je 1998., nakon Strehlerove smrti, preuzeo vođenje milanskog Piccolo teatra. Bilo je najavljeno čak pet njegovih predstava, premijerno izvedenih u sklopu kulturnog programa Olimpijskih igara (tzv. Kulturna Olimpijada), pod okvirnim nazivom *Domani* (“Sutra”). Svaka od pet predstava, “povezanih poput krugova iz olimpijskog amblema”, bavila se s jednom

Igrajući žrtvu, redatelj O. Korsunovas

od velikih opsesija suvremene civilizacije: ratom, poviješću, politikom, znanosti i novcem, balansirajući, prema Ronconijevim riječima “između straha i nade”; između osjećaja karakterističnih za čovjeka s početka 21. stoljeća. Izvanvremensku, virtualnu sliku rata, predočenu u petosatnom Ronconijevom iščitavanju Shakespeareova *Troila i Kresida*, zbog neobičnog rasporeda izvedbi nisam uspio vidjeti, a zbog bolesti jednog od glavnih glumaca svi smo skupa ostali uskraćeni i za Bondovu trilogiju *Ratne priče* te za *Đavolje zrcalo*, scensko putovanje kroz bespuća suvremene ekonomije, nadahnuto istoimenom knjigom Giorgia Ruffola. Preostala dva dijela projekta *Domani*, dvije “esejističke predstave” – *Il Silenzio dei Comunisti* i *Biblioetica*, bile su, pak, puno zanimljivije po onome o čemu su govorile, negoli po svojim izvedbenim karakteristikama, svedenim uglavnom na sugestivno, ali krajnje statično glumačko izgovaranje zadanih tekstova. Prva se predstava u epistolarnoj formi bavi poviješću i razlozima utihnuća talijanskog komuniz-

Troilo i Kresida, redatelj L. Ronconi

ma, a utemeljena je na zapisima legendarnih figura s talijanske lijevice, Vittoria Foa, Miriam Mafai i Alfredo Reichilina, dok je *Biblioetica* bila, zapravo, klasičnim peripatetičkim činom, s publikom koja je hodala iz prostorije u prostoriju, susrećući se pri tom s glumcima koji su debatirali o znanosti, moralu i njihovim korelacijama, pretežito se referirajući na tekstove Gilberta Corbellinija, profesora povijesti medicine i bioetike na rimskoj Sapienzi. A svoje male slatke debate u Torinu su vodile

i združene kritičarske snage, okupljene na 22. kongresu Međunarodnog udruženja kazališnih kritičara (AICT). Njihov simpozij nosio je intrigantni, nama u Hrvatskoj nedvojbeno razumljivi naslov, "Kraj kritike?", a najvažnija vijest s kongresa bila je potvrda još jednog mandata Iana Herberta na čelu AICT-a.